

Erik Skärbäck
SLU, Alnarp
Skickat per e-post

Stockholm 2017-02-01

Vidareutveckling av metodik kring hälsofrämjande aspekter i den gröna miljön

Akademiska Hus har under ett antal år samarbetat med SLU kring utveckling och implementering av en metodik som forskats fram inom SLU och som visat sig ha tydligt positiva effekter på hälsa, välbefinnande och prestationsförmåga. Metodiken utgår ifrån att det i den gröna miljön går att urskilja ett antal (åtta) karaktärer och att de positiva effekterna uppstår genom att alla dessa karaktärer återfinns i vår närmiljö och i tillräcklig omfattning. Akademiska Hus ser flera positiva möjligheter i att en sådan metod utvecklas till att kunna nyttjas som en standard för kvalitetsbestämning i vår utemiljö:

- Det skulle ge grund för en annars svår prioritering av åtgärder inom stora parkbestånd.
- Det skulle underlätta programskrivning i samband med anläggning av nya parkmiljöer.
- Det skulle underlätta underhållsplanering av parkmiljöer och upprättande av kvalitetskrav vid markskötselupphandling.
- En utvecklad metod skulle även ge stöd för planering av kompensatoriska åtgärder i innemiljön där möjligheter saknas i den yttre miljön.

SLU har ställt en fråga till Akademiska Hus gällande intresse att, inom ramen för Vinnovaprojektets steg 2, med testbäddar i riktiga projekt bidra till utveckling av den beskrivna metoden. Målsättning i ett nästa utvecklingssteg är att metoden ska kunna användas i olika certifieringssystem för den byggda miljön.

Akademiska Hus har stort intresse i och är mycket engagerade för att den metod som SLU utvecklat kring de 8 karaktärerna i det gröna kan göras tillgänglig vid certifiering av byggda miljöer. Vi har haft med oss de 8 karaktärerna i utveckling av vår metod för campusplaner och vi ställer mer än gärna upp med testmiljöer för det fortsatta arbetet. Utvecklingen av ett nytt universitetsområde i Albano i Stockholm är en möjlighet där vi haft med oss de 8 karaktärerna i arbetet och där vi nu deltar i utvecklingen av kvalitetssystem för hållbarhet i City Lab Action. Vi ser även goda möjligheter till test i pågående campusutveckling inom universitetområdena Frescati och KI Campus där vi redan gjort inventeringar utifrån de 8 karaktärerna.

Akademiska Hus AB

Kerstin Lindberg-Göransson, VD

Erik Skärbäck
SLU, Alnarp
Skickat per e-post

VINNOVAPROJEKTET

Stockholm den 31 januari 2017

Vacse AB (publ) äger samhällsfastigheter i Sverige, framförallt inom rättsväsende och utbildning. Fastighetsbeståndet är koncentrerat till ett fåtal stora och relativt slutna objekt. Vi önskar äga fastigheter som under lång tid är strategiskt viktiga och hållbara för våra hyresgäster. Med strategiskt viktiga fastigheter kan vi teckna långfristiga hyresavtal. Det krävs ett stort förtroendekapital för att "få" teckna långfristiga hyresavtal med de hyresgäster, Polismyndigheten, Kriminalvården, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten mfl, som verkar inom våra fokusområden. Det är därför viktigt att kunna överraska positivt under hyresförhållandet i form av upplevd komfort, service, trygghet mm. Detta projekt upplever vi passar mycket bra in i vår ambition som sammanfattas i de fyra ledorden Kvalitet, Långsiktighet, Engagemang och Ärlighet.

Ägarna till Vacse är pensionsstiftelserna knutna till Ericsson, Skanska, Apoteket, Volvo, Atlas Copco, Stora Enso och Sandvik. I och med långsiktigheten hos våra ägare så har vi fördelen att kunna agera mycket långsiktigt när vi investerar i våra fastigheter.

Naturintryck i inomhusmiljön hoppas vi kunna ge en avstressande effekt hos såväl våra hyresgästers anställda som frihetsberövade eller åtalade. Om de frihetsberövade/åtalade agerar mindre stressat kommer det också att bidra till en bättre arbetsmiljö för våra hyresgästers anställda. Insatsen kan alltså få positiv effekt får våra hyresgäster direkt såväl som indirekt.

Som pilotprojekt tror vi att rättscentrum i Visby skulle vara bra. I denna byggnad huserar såväl Polismyndighet med arrestlokaler såväl som Kriminalvård med fängelse och Åklagarmyndigheten.

Vacse AB (publ)

Fredrik Linderborg, VD

1 (1)

VACSE AB (PUBL)

ORGNR: 556788-5883

WEB: WWW.VACSE.SE

ADRESS: KUNSGATAN 26

111 35 STOCKHOLM

Åsa Öttenius
08-508 27 007
asa.ottenius@stockholm.se

Metodik för miljöpsykologiska aspekter i utvecklandet av gröna kvaliteter

Stockholms stad är en av Sveriges största fastighetsägare. Fastighetskontorets uppdrag är i första hand att förvalta och utveckla lokaler för stadens egna behov – exempelvis kontorslokaler och lokaler för idrott och kultur. I vårt fastighetsbestånd finns också allt från saluhallar och salutorg till förskolor och särskilt anpassade boenden. Vi förvaltar även natur- och friluftsområden utanför kommungränsen.

Fastighetskontoret har en uttalad ambition att vidareutveckla sitt arbete med gröna kvalitéer i urbana miljöer. I staden sker ett arbete med att tillämpa grönytefaktor för att vidareutveckla ekosystemtjänster. En metodik som kan komplettera detta arbete med miljöpsykologiska aspekter skapar ytterligare sociala mervärden. I tillägg så sker utvecklingen av grönstrukturer inom staden ofta i samspel mellan olika förvaltningar samt stadsdelar. Att därför samlas kring en gemensam metodik skapar mervärde för arbetsprocessen.

Att få tillgång till en konkret metodik väl förankrad i vetenskap ser vi som en möjlighet att leda fastighetskontorets ambitioner till konkreta åtgärder inom vårt fastighetsbestånd. Om ansökan beviljas avser därför fastighetskontoret att bidra med arbetstid i en rad potentiella pilotprojekt, i enlighet med tidigare ansökning till Vinnova; salutorg, parklekar/förskolor samt Nacka naturreservat (där detta angränsar till stadsmiljöer). Pilotprojekten kommer att genomföras i samförstånd med andra berörda delar av staden, såsom trafikkontoret och stadsbyggnadskontoret.

Stockholm 2017-02-03

Åsa Öttenius
Fastighetsdirektör, Stockholms stads fastighetskontor

Fastighetskontoret
Utvecklingsavdelningen

Hantverkargatan 2
Box 8312
104 20 Stockholm
Växel 08-508 270 00
fastighetskontoret@stockholm.se
Org nr 212000-0142
stockholm.se/fastighetskontoret

LOI för medverkan i Vinnovaansökan

Utemiljökvaliteter – kvalitetssäkringsinstrument för utemiljöer

Hemsö är positiva till att ansluta sig som part, där vi tillsammans med Alnarp och övriga fastighetsparter samverkar avseende utveckling av kvalitetskriterier för de upplevelsekaraktärer som Alnarpsforskning definierar. Genom projektet hoppas vi kunna få in extra kvalitetssäkring av utemiljöfrågorna i såväl planeringsfas som genomförandefas samt i förvaltningsskedet.

Om Vinnovautlysningen steg 1

Hemsö tillsammans med ett antal andra fastighetsbolag avsåg att ta fram kvalitetskriterier för utemiljöer. Hemsö skulle bidra med framtagandet av kvalitetskriterier för skolor och omsorgslokaler. Övriga aktörer skulle bidra till framtagandet av kvalitetskriterier för bland annat polishus, häkten och innerstadsmiljöer.

Forskningsansatsen var att utemiljöförbättringar på arbetsplatsområden kan leda till ökad avstressning, trivsel, empati och arbetsresultat.

Hemsös utemiljöer

Hemsö har i skolgårdsutformningen i projekt Grenverket samverkat med SLU och beaktat forskning inom miljöpsykologi relaterat till grönmiljöer. Med utgångspunkt i Alnarpsmodellens åtta karaktärer i utemiljön har skolgården utformats. Hemsö har genom detta velat skapa en skolgård som talar till mänskliga grundläggande behov av aktivering respektive vila. Hemsö har velat skapa en skolgård där både grönska och ytor för lek och umgänge finns och på så sätt främja inlärning och minska stress hos de som vistas här.

Hos Hemsö är fastigheternas utemiljöer en prioriterad hållbarhetsfråga. Det återspeglas bla genom att god utformning av utemiljöerna i projekt kan finansieras med hållbara obligationer.

Hemsö ser över hur planering av utemiljön bör utformas i projekt. Varav ansatsen som beskrivits ovan i projekt Grenverket är ett förfarande som beaktas.

Hemsö vill verka för att tillskapa kvalitativa utemiljöer som bidrar till att:

- öka koncentrationsförmågan
- sänka stressnivåer
- öka empati/minska konflikter
- attraktivare plats
- resiliens mot klimatförändringar
- pedagogiska värden för skolan
- biologisk mångfald
- fastighetsvärde

För Hemsö är en viktig faktor hur utemiljöerna kan mätas, utvärderas och följas upp på ett jämförbart sätt över landet. Det är också bra att kunna jämföra objekt inom bolaget olika verksamhetsdelar dvs; förvävsobjekt, objekt i befintlig portfölj respektive projekt.

Detta för att tydliggöra skillnader och förbättringspotentialer och också ge underlag för vilka fastigheter som bör prioriteras för underhåll eller utveckling.

Rapportering av hållbarhetsarbetet (GRI, GRESB- hållbar kreditrating resp finansiering) efterfrågar adekvata mätinstrument som kan påvisa förbättringar i genomförd drift och utförda projekt.

För att testa hur en mätning skulle kunna utformas har SLU, efter dialog med Hemsö och med input från Vinnovaparterna i steg 1, tagit fram ett bedömningsformulär som bygger på Alnarpsmodellens olika karaktärer och skulle kunna användas vid besiktning av utemiljöer. Se bilaga 1 –Bedömningsformulär

För att visa att Hemsö menar allvar med sin ansats diskuteras nu att Hemsö skulle testbedöma ett antal befintliga skolgårdar mha bedömningsformuläret i bilaga 1.

Framtidsutsikter

Hemsö önskar att en certifiering av utemiljöer i framtiden ska kunna bidra till att en bättre uppfattning om det befintliga fastighetsbeståndets kvaliteter, brister och förbättringsmöjligheter. Att detta på ett mätbart och likriktat vis kan synliggöras, kommuniceras och diskuteras.

Mätbarheten gör det lättare att genomföra jämförelser och påvisa förbättringar vilket efterfrågas både i GRI, GRESB rapporteringen (dvs den hållbara kreditratingen resp möjligheten till att erhålla hållbar finansiering.)

Exempel på referensprojekt Hemsö

1. Borstahuset, Landskrona
2. Uppåkraskolan, Staffanstorp, Hjärup
3. Grenverket, Lund
4. Järvastadens skola, Stockholm, Solna

Fredrik Alvarsson, 2017-02-13 Projektutvecklingschef, Malmö Direkt: 040 636 48 01 Mobil: +46727290935 E-post: fredrik.alvarsson@hemso.se	Sofia Lagerblad, 2017-02-13 Projektutvecklare, Malmö Direkt: 040 636 48 07 Mobil: +46734127394 E-post: sofia.lagerblad@hemso.se

Kvaliteter	Poängberäkning för byggnad På fastigheten inom 50 m från byggnaden: Summan max 10 Inom 50-150 m: Summan max 10/2 Inom 150/300 m: Summan max 10/3 Max-summor per karaktär:	<50 m	50 - 150 m	150 – 300 m	S:a	
1. Rofylld (Serene)	• Lågt buller • sångfåglar¹ • sus i lövverket • Porlande vatten • Fritt från skräp • Ljus och rymlighet • Bilfritt • Ej mycket folk	<5% kront.= 0 p 5-20% = 1 p 20-50% = 3 p 50-100%= 4 p 55+ dB = 0p 45-55 dB = 2p <45 dB = 5p Vatten = 1-2 Lite folk =1-2 Välskött =1-2	10	5	3	18
	Omräkning					
2. Natur vildhet (Wild/nature)	• Naturligt vatten • Inga asfalterade vägar • Naturlig sten o block • gamla träd och buskar • snårighet • äng • ekorre • fönsterutsikt • Rum med vild känsla inne	3-skiktad "naturlig" veg. dominerar = 3p 3-skiktad "naturlig" veg. På viss del = 2p Stenblock eller hållmark mer än 3 m ² =3p Stenblock eller hållmark 1-3 m ² = 2p Träd st o >2 m = 1p/träd Framträdande naturligt vatten med strandzon = 1-5p Framträdande högväxande gräs = 1-3 p Grus eller sand = 1 p				
	Omräkning					
3. Artrik (Lush /species rich)	• Träd • Buskar & blommor • grön vägg • Klängväxter • Fjärilar o nyttoinsekter¹ • Fönsterutsikt • Inneväxter	4 arter träd eller fler = 4 p (st o > 30) 2-3 arter träd = 3 p >1 träd av samma art = 2p varierande buskarter >50 m ² = 3p varierande buskarter 20-50 m ² = 2p varierande buskarter 10-20 m ² = 1p Blommor eller långgräs >50 m ² = 3p Blommor el. långgräs 20-50 m ² = 2p Blommor el. långgräs 10-20 m ² = 1p Pergola med klängväxter 1p/10 m ² grön vägg 1p/20 m ² .				
	Omräkning					
4. Rymd (Space)	• Avkoppling utomhus • retreat rum inomhus • bilfritt • Vacker utsikt • "Retreat" rum, som en annan värld	Uterum el. skogs promenad avskärmd från antropogena intryck Stort (>1000 m ²) = 5p Måttligt (400-1000 m ²) = 4p Måttligt (200-400 m ²) = 3p Litet (50-200 m ²) = 2p Vacker utsikt = 1-3p Fritt från skyltar och signaler = 1-3p				
	Omräkning					
	Summa 1-4, transport till sid 2					

¹Locka trädgårdens flygande vänner, Riksförbundet Svensk Trädgård www.tradgard.com Faktablad 14. Se även Schul Jane. Hvilken plante hvor, s 68-73. politikensforlag.dk

	Summa 1-4, transport från sid 2				
5. Allmänning (Common/prospect) • gräsmatta för sociala aktiviteter • hårdgjord central yta • torg för aktiviteter • sandplan för aktiviteter • promenadstig • sociala ytor inne • Fysiska aktiviteter inne, gym	Gräsplan >1000 m ² möjlig för aktiviteter = 6p Gräsplan 400-1000 m ² möjlig för aktiviteter = 4p Gräsplan 200-400 m ² möjlig för aktiviteter = 3p Sand-, grus- el allvädersplan >200 m ² = 2p Sand-, grus- el allvädersplan 100-200 m ² = 1p Två boulebanor eller fler = 2p Promenad/löpstig >800 m startar = 3p Promenad/löpstig 200-800 m startar = 1p Terrass med grönska för 10 pers eller fler =2p				
	Omräkning				
6. Lustgård (Pleasure garden /refuge) • Uteplatser med skydd och utsikt • Trädgård vacker med bänkar • balkong, terrass • koloniträdgård • lummig lekplats för småbarn	per uteplats, balkong, terrass el växthus för 2-9 personer: = 1p I genomsnitt vegetation på 3 sidor = x 2 I genomsnitt vegetation på 2 sidor = x 1,5 I genomsnitt vacker vy från sittplats = + 1 Lummig skyddad lekplats för barn med bänk =2p				
	Omräkning				
7. Centrum (Center/fest, Social) • Restaurang • kafé • kaffeautomater för flera pers. • Uteservering • Mötesplats för många • Torg med serveringar	Restaurang för >50 stolar och möjlig uteservering = 4p Kafé med möjlig uteservering >15 stolar = 3p Kök med möjlig uteservering >25 stolar = 3p				
	Omräkning				
8. Kulturhistoria (Culture) • Spår av tidigare generationer • Verksamheternas kultur är tydlig • Historiska utsikter • Vegetation med tradition • Gamla träd	Byggnaden har mer än 50% historisk fasad = 1-4 p Ombyggnad väl vitsordad + 1p Skylt med arkitektens namn + 1p Stora gamla träd 1 p/träd Bevarad annan väl synlig gammal struktur =1-2p				
	Omräkning				
	Summa 5-8				
	Totalsumma				

Kristina Vilhelmsson
Huvudprojektledare verksamhet
040 6753448
Kristina.vilhelmsson@skane.se

Letter of intent
Datum 2017-02-06
Dnr

1 (1)

Letter of intent för medverkan i Vinnova-ansökan

Utemiljö kvalitet i nya sjukhusområdet i Malmö

Malmö sjukhusområde har påbörjat en mycket omfattande omvandling. Flera icke ändamålsenliga byggnader kommer att rivas. I den nya strukturen förenas ny och befintlig bebyggelse till en tydlig struktur med plats för grönska och en samlad sjukhuspark, vilken också blir en del av stadens överordnade parkstruktur. Omvandlingen av sjukhusområdet, som kommer att ta cirka 7 år, är ett av Sveriges största byggprojekt.

Vi känner till SLU Alnarps forskning om utemiljöns betydelse för människors hälsa och välbefinnande, där bland annat Alnarps Rehabträdgård visar på goda resultat. Vi är klara över att utemiljön, och även naturintryck interiört, liksom kvaliteten i fönsterutsikt är viktig både för personal som behöver stunder av avstressning under påfrestande arbetspass, och som resurs för patienternas hälsa och välbefinnande. Här bidrar Alnarpsforskningen till den pågående utvecklingen av PTS Utemiljö. PTS står för Program för Teknisk Standard, ett hjälpverktyg för att bygga rätt inom hälso- och sjukvård.

Vi har fått information om Vinnovaprojekt "Utemiljöförbättringar på arbetsplatsområden för ökad avstressning, trivsel, empati och arbetsresultat", och är positiva att ansluta oss som part, där vi kan samverka med Alnarp och övriga fastighetsparter i utveckling av kvalitetskriterier för de upplevelsekaraktärer som Alnarpsforskningen definierar. Genom projektet hoppas vi kunna få in extra kvalitetssäkring av grönmiljöfrågorna i såväl skissfas som detaljprojektering, bygg och framtida drift.

För Projektet Nya sjukhusområdet Malmö

Kristina Vilhelmsson

Huvudprojektledare verksamhet

Christer Hallgren

Huvudprojektledare bygg

Från: Irene Jensen [mailto:Irene.Jensen@ki.se]

Skickat: den 20 februari 2017 11:20

Till: Erik Skärbäck

Ämne: RE: Vinnova steg 2, nytt försök

Hej Erik,

Angående projektet Avstressande utemiljökvatiteter i arbetsområden för ökad trivsel, samarbete och produktivitet så bedömer jag det av stor vikt att öka kunskapen av utemiljöns betydelse för arbetsmiljön och hälsan. Därför i egenskap av ordförande i Karolinska Institutets arbetsmiljönämnden vill jag gärna stödja att detta projekt kan genomföras

Vänligen

Irene Jensen

Professor, Head of unit of intervention and implementation research for worker health

Karolinska Institute

Visiting adress: Nobelsväg 13, Campus Solna

Phone: +46 8 524 832 12

Profile: [Research profile](#) Publications: [Publication Google](#)

[scholar](#)

Po Box 210

171 77 Stockholm

Sweden

Website: www.ki.se/imm/iir, www.fhvforskning.se

Blogg: professorsharordet.blogspot.com

Twitter: [@professorns](https://twitter.com/professorns)

Mailbesked 2017.01.24 från Medfak Lund om deltagande i Vinnova-projektet med deras projekt Forum Medicon

Hej igen,

Jag har fått svar från dekanen och hon är fortsatt intresserad av att vi arbetar även med utemiljön. Jag har också fått klartecken att kvarstå som fakultetens representant. Tack för inbjudan till symposium, jag har anmält mig.

Vänliga hälsningar
Gudrun

From: Erik Skärbäck [<mailto:Erik.Skarback@slu.se>]
Sent: den 24 januari 2017 08:38
To: Gudrun Edgren
Subject: SV: Öppning för förhandling med Vinnova

Avstressande utemiljökvaliteter i arbetsområden för ökad trivsel, samarbete och produktivitet

SLU:s projekt kring avstressande utemiljöer är ett projekt som SP vill vara med och stödja. Vi ser framförallt i detta skede att kan stötta upp med rådgivning vad som kan krävas vid certifiering av utemiljöns restorativa kvaliteter. Vi deltar också i arbetet med att ta fram certifiering för stadsutveckling åt SGBC.

Med vänlig hälsning

**SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut
Certifiering**

Anders Sjelvgren

SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut

Postadress
SP
Box 857
501 15 BORÅS

Besöksadress
Brinellgatan 4
504 62 BORÅS

Telefon / Telefax
010-516 50 00
033-13 55 02

E-post / Internet
info@sp.se
www.sp.se

Bankgiro
715-1053

Org.nummer
556464-6874